

The background of the entire cover is a warm, orange-toned sunset sky. In the foreground, a dark silhouette of a grassy hill is visible, with a simple wooden cross standing on it. The sun is low on the horizon, creating a bright glow. A woman's profile, from the nose up, is superimposed on the left side of the cover, looking down. Her hair is pulled back into a bun.

De levandes ansikten

YLVA EGGEHORN

Ylva Eggehorn

De levandes ansikten

SAGA Egmont

De levandes ansikten

Omslagsfoto: Shutterstock

Copyright © 1979, 2020 Ylva Eggehorn och SAGA Egmont

Alla rättigheter förbehålles

ISBN: 9788726780086

1. e-boksutgåva
Format: EPUB 2.0

Denna bok är skyddad av upphovsrätten. Kopiering för annat än personligt bruk får enbart ske efter överenskommelse med förlaget samt med författaren. SAGA Egmont De levandes ansikten

www.sagaegmont.com

Förord

Den här boken börjar med ett sökande efter ett språk för ett nytt tidsläge.

Jag ser 80-talet marschera upp. Inte med stormstegen ganska målmedvetet. Stabilitet blir nyckelordet. Vi får leva enklare och rejälare. Mycket blir nyttigare och ordentligare. Kyrkan blir det kanske också ordning på. Statskyrkan blir »fri» och slussas in i samma ekonomiska struktur som frikyrkorna, som i sin tur räknas till de demokratiska folkrörelserna. Ekonomik övertar ekumeniken. Kyrkan blir en pådrivare för 80-talets stora värdeslogan: »gemenskap». Många ser värdet i kristendomen på nytt: den gör människor stabila och pålitliga och skötsamma i en värld som beter sig alltmer nyckfullt.

U-hjälp skrivs med små bokstäver. Kulturdebatten dalar och trots den stora satsningen på folkrörelserna vill det inte riktigt tända någonstans. Alla verkar trötta efter 60- och 70-talens olika utflykter i politisk och religiös riktning. Det gäller att klara sig själv och vara rädd om det man har. Odlar tomater på tomten och se till att man får behålla jobbet.

Är det här en obeveklig profetia? Patrik Engellau skrev i en artikel i DN att »om 15 år har konkurrenssamhället avskaffat sig självt» – och ersatts med monopolsamhället där världsutvecklingen styrs av några få jättebolag av internationella mått. Där vi lever i ett samhälle med hårt givna ramar och knivskarp utslagning, och där man satsar på storfamiljer och enklare livsstil under sken av

radikalitet men i själva verket därför att det passar det nya systemet bättre. Så jag är inte ensam om att tycka att 80-talet närmar sig.

Men för den som inte vill tro blint vare sig på Socialstyrelsen eller på ödet finns det alltid en väg.

Den kanske går mitt i eller under eller på sidan om det som tidningarna skriver om och som upphöjs till »händelseförloppet». Bibeln talar ju åtminstone om två vägar som leder in i två olika sorters framtider. En bred väg, kanske som en fyrfilig motorväg. Och en smal, kanske som en landsväg med gräs i mitten. Jesus går på den smala vägen och säger: följ mig. Den gemenskap han erbjuder tål prövningar och förtroendekriser. Den är ingen rekommendation uppifrån utan en inspiration till att själv ta nya steg. Och till att tänka efter.

Därför slutar den här boken med »de levandes ansikten». De finns med även i de övriga delarna av boken, och de är anledningen till att jag skriver. Jag ser hopsäckade, nästan utplånade ansikten som möter 80-talet. Jag ser spända, försvarsberedda. Men jag ser också – och det upphör aldrig att förundra mig – de levande. De som vilar lugnt i ett märkligt, outsinligt ljus. De som kan resa sig i ett leende där ingen förhoppning finns. Barn som lever i Sagan om Verkligheten, mogna att möta kriser utan att fly undan. För deras skull – och för dig, för ditt levande ansikte – söker jag ett språk för ett nytt tidsläge. Jag söker en plats där Herrens röst och din egen, med dina alldeles egna ord, kan mötas i ett fritt samtal. Därifrån växer framtiden.

Varma hälsningar YLVA

Språk för ett nytt tidsläge

Krig mot ambitionerna!

När jag åker hem på tunnelbanan och ser alla hopsäckade ansikten i bjärt kontrast mot den fräscha vårgrönskan utanför fönstret, slår plötsligt en helig vrede ner i mig. Den har länge legat på lur men nu är gränsen nådd. Jag har sett alltför många överkörda människor den sista tiden. Nu tänker jag förklara krig mot alla ambitioner som förgiftar våra liv.

Precis som alla andra har jag fått lära mig att ambitioner, det är något fint det. Att vara ambitiös och framåt är något av det bästa man kan vara. Inte har jag vetat om att i andra språk, i engelskan t ex, har ordet istället en negativ klang, även om det har bleknat, eller att »ambitio» på medeltiden räknades till de svåra synderna ... vad ska man vara om man inte ska vara ambitiös? Då öppnar sig ju ett gapande tomrum i vår framgångsbaserade kultur.

Några klarar av det. Några är starka nog att gå in i kvarnen av krav och förväntningar och att veva sig själva runt i maskineriet tills utdelningen är gjord i form av karriär eller personligt inflytande över andra. Vad som blir kvar av dem som människor är mindre intressant. Men mig intresserar det. För jag ser hur den ena efter den andra kliver in i yrkes- eller familjeroller och sakta men säkert tappar sitt ansikte och sin inlevelseförmåga i andras villkor.

Andra försöker göra motstånd utan att veta riktigt varför eller hur. En del satsar på en anti-karriär i en antistruktur (som t ex hippie) och går ambitiöst in för sin

uppgift att fylla de krav som ställs där på beteende och insikter.

Men många mals ner av ambitionskvaren tills ingenting återstår av deras glädje och självkänsla. *Var* finns den plats tilltagen där man har *rätt* att få ge upp på ett skapande och konstruktivt sätt i vårt samhälle? *Var* räknas det som *sunt* att reagera på de abnorma krav som vi utsätts för, att bryta ihop och säga att nu vill jag leva mitt liv i en annan riktning? *Var* finns avtändningsklinikerna för dom som har börjat gå i spinn på för höga ambitioner? *Var* i våra skolor och på våra arbetsplatser (i personalvård främst för de överordnade) finns en undervisning om att vi betyder något bara därför att vi finns till, oavsett vad vi presterar? Vi måste satsa på förebyggande ambitionsvård. Det är svårt att säga det så här rakt på sak, men nu måste det fram innan vi sitter där som förgrämda pensionärer och undrar varför vi försökte vinna hela världen när vi förlorade både oss själva och världen på kuppen.

Och hur är det i de kristna församlingarna? Fristäderna, som Gud har byggt för värme och gemenskap, för att människan ska få chansen att bli människa?

Det tragiska är att prestationstänkandet kan återfinnas i de mest skilda samfund i Sverige idag. Naturligtvis i bästa välmening och i god tro. Man kanske omedvetet har tagit intryck av att inga andra vilar på en grön äng – så varför ska vi då upphöra med alla våra möten och aktiviteter, även om det sliter ut både pastorn och oss själva! Till slut finns ingen tid över att stanna upp och ta ut Guds kompassriktning för den fortsatta färden. Vår prestationsjakt får »andliga förtecken»: Gud vill ju att vi ska vara snälla, duktiga, tappra och starka, att vi ska

uträtta stora ting för Hans rike och se till att ordet har framgång.

Det kan gå så långt att vi helt glömmer de viktiga orden om att »inte genom någon människas styrka eller kraft skall det ske, säger Herren, utan genom min Ande». Och då blir vår egen styrka viktig. Men vad de »svaga» har för utrustning och vad de kan lära oss blir vi då också blinda för – därför att vi inte vågar möta det som är »svagt» i oss själva, och som kanske skulle förändra våra liv om vi gjorde det.

Vi måste börja där vi står – de kristna i sina församlingar och andra på andra platser. Vi måste hjälpa varandra att analysera den idéhistoriska och ekonomiska utveckling som har drivit oss in i ambitionsfällan, innan vi har expanderat sönder oss. Evangelium idag är mer än någonsin frågan om att trovärdigt leva ut budskapet om att du är älskad i själva grunden av din existens; långt innan du kunde göra något som helst vare sig för Gud eller människor tyckte universums Skapare om dig, han tyckte att du var vacker, snygg, härlig, mysig och intressant, allt det där som du krampaktigt försöker skapa själv genom en massa saker du gör, och han ville att just du skulle födas, du var välkommen från början, du var efterlängtd utan krav och det är du fortfarande.

Men *var* lever vi i den verkligheten att »de som verkar vara de svagaste är också de mest nödvändiga»? När har en skola byggts här i landet med *basen* förlagd till den sortens undervisning som de s k utvecklingsstörda barnen får? Hur många artiklar i våra tidningar handlar om människor som lägger in en ny växel för sitt liv?

Sven är en av mina vänner. Han är socialarbetare med flera förtroendeuppdrag i kommunen. Dessutom är han med i en församling där han både arbetar i styrelsen och med musiken. Och så har han familj och en liten

fädernegård att ta hand om. En ambitiös och duktig människa som borde få premium i samhällets stora skola. Men han märkte själv att han höll på att bli förgiftad. Så han tog ett år där han nollställde alla sina uppgifter. En del tog han ledigt ifrån och annat spände han av i, med motiveringen:

- Jag vill hitta en ny utgångspunkt för mitt liv.

Det har betytt en odramatisk men mycket märkbar förvandling både för honom själv och de människor han kommer i kontakt med. Fortfarande får han kämpa med sin svaga punkt som består i att han alldeles för lätt går in i de förväntningar som ställs på honom och tar på sig för mycket arbete. Men han är på god väg och klarar sig kanske så småningom helt utan beroende av egna och andras ambitioner.

Det är svårt att få syn på vad som är fel i det här, eftersom vi är så införstådda med prestationstänkandet så vi inte kan se hur vi skulle kunna leva istället. Det jag är ute efter är inte slapphet utan en väg att hitta våra *verkliga* resurser, våra *verkliga* behov och det arbete vi *verkligen* behöver satsa på. Och det kommer att handla, tror jag, väldigt mycket om gemenskap. Ambitioner isolerar oss från varandra och göra andra till objekt för våra olika ansträngningar. Ambitioner är en samhällsfara. Jesus befriar och syresätter människan! När får vi höra – och se – det vittnesbördet från de kristna i Sverige: »Så blev jag löst från mina ambitioner»?

Ylva Eggehorn

Musik från tredje kammaren

Det här är berättelsen om Per Ahlmark – politikern som blev människa.

Det var något som trängde genom hetsen och bullret i moder Sveas stresshjärta.

Inte ett blåsljud.

Snarare som när några oförtröttligt snirklar fram Gärdebylåten utan högtalare mitt på Centralen, med fiollådan öppen för bifall i februarirusket.

En ton av sommar.

Det var musik från »tredje kammaren», och ett hittills nästan okänt språk dök upp på löpsedlarna, kammarmusik för kvällstidningsjournalister:

»DJUPT PRIVATA SKÄL» stod det.

Per Ahlmark avgår av djupt personliga skäl. En människas död fick honom att tänka över sitt liv.

Och man häpnade och förändrades och läste det om och om igen, för det stod på nästan alla löpsedlarna den dagen.

Att en av de män som styr och ställer i Sverige har *barn*, som han vill lära känna. Att han som ung, otroligt begåvad, kunnig, skärpt och på toppen av sin karriär var god vän med en ung *kvinna* som snart skulle *dö*. Att han ägnade henne tid och tankar mitt i det hårda politiska arbetet och känner *skuld* för att han inte gjorde mer för henne den sista tiden. Att en av våra politiska tal- och arbetsmaskiner har trätt fram som *människa*.

Innan veckotidningarna tar vid och målar ut fritiden med de gulliga barnen, »kärleken» till Maude Adelsohn

och annat socker på grädden i Per Ahlmarks »fantastiska privatliv», tänker jag skriva det här.

För det får inte kletas över med sockervadd att barn är personer som man behöver lära känna, innan det är för sent. Att man kan vara god vän med en kvinna som är både ung och vacker, utan att exploatera henne för egna syften. Att äkta skuld kan leda till befrielse. Att en sjuk och döende människa är det outhärliga livskomplementet en stark och framgångsrik människa – och kulturkrets – behöver. Att döden, tagen på allvar och sedd rakt i ansiktet, kan leda till liv och handling.

När kyrkan säger det blir det lätt religiösa fraser.

När veckopressen säger det blir det en förevändning för att köpa fritidsplagg av senaste snitt eller prenumerera på veckotidningen ifråga. Men när Per Ahlmark sade det – med hela sitt liv – slog det ner som en bomb, laddad med mänsklighet, i ett uttröttat, uttråkat, utgrälat, utarbetat Sverige.

Bruce Olson, medarbetare bland motilon-indianer i Sydamerika, berättar att när en motilon blir kristen säger han: »Jesus är i min mun. Jag har fått ett nytt språk.»

Per Ahlmark, om du läser det här, vill jag gratulera dig till ditt nya språk. Jag vet att du vet att det har sitt pris, och att det är värt det. Och jag såg på folket som läste löpsedlarna på Centralen, att »djupt personliga» ord är de enda som verkligen angår oss alla.

Tid är kärlek

Det var soligt och sömnigt i klassrummet.

- Time is money, sa min lärare. Vad är det för språk?
- Engelska, sa vi.
- Fel, sa han och log. Det är amerikanska.

Femton år senare upptäckte jag vad tid är på Kristusspråket: tid är kärlek.

TID ÄR KÄRLEK!

Att tid är pengar är inte bara amerikanska numera. Det är lika mycket ryska som tyska och arabiska. Och svenska. En föregångare inom tid-är-pengar-området var en man som hette Frederick W Taylor. Han levde i slutet av 1800-talet och bildade opinion för »vetenskaplig driftsföring». Företagsledningen skulle räkna ut in i minsta detalj hur lång tid varje arbetsmoment borde ta, och så lära arbetarna att arbeta i just den takten och med just de handgrepp som var mest rationella. Tidsstudier, som det kallas idag på svenska. Det skulle garantera maximal produktion, ingen spilltid, inga variationer i arbetstakten:

»Vid varje viljeyttring förbrukas psykisk energi. Detta är en förklaring till att det fria arbetssättet, då individen själv ideligen måste taga initiativ och fatta beslut – exempelvis att påverka nästa arbetsstycke osv – är själsligt mera ansträngande än det tvångsstyrda arbetet, vid vilket arbetsstyckena så att säga av sig själva kommer till arbetaren. Om tempot mellan arbetsstyckena är

lämpligt avpassat och därigenom försätter arbetaren i den rätta själsliga och kroppsliga rytmen, kommer denne att känna sig behagligt påverkad av arbetstakten.»

Detta skrev en svensk arbetsforskare, Sällfors, år 1939. Arbetaren – den lycklige automaten. Tänk så mycket själslig vånda han har besparats. Tid är pengar.

TID ÄR KÄRLEK

Så kom det några fina höstdagar med sol, klarhet, friska vindar och tomater som mognade mot husväggen.

Sommaren – den bara sprang förbi. Det var så mycket man skulle hinna med att uppleva. Den dyrbara tiden, köpt för dyrbart slit, måste ju utnyttjas till avkoppling, till resor, till att fixa i trädgården ...

Och jag tänkte på Eva och Anders, våra fina grannar. Syskon i Kristus. I våras hände så mycket bland ungdomarna i församlingen och glädjen var stor. Det blev fart på verksamheten och sena kvällar.

Men efter sommaren är plötsligt allting tungt och jobbigt. Och missförstånden växer mellan den och den, mellan dom som tycker si och dom som tycker så ... alla har riktiga, viktiga synpunkter. Men tid att tala? Att försöka hitta varandra som komplement och stöd, istället för att kritisera, bli sårad och slå tillbaka? Jobbet tar tid. Att sköta hemmet tar tid. Och allt man vill ha och vill vara tar tid.

TID ÄR KÄRLEK

Huvudvärken tryckte, ambitionerna sa: – Du måste ju prestera lika mycket idag som förra veckan! Men jag bröt mig igenom »tid är pengar»-vallen den morgonen, därför att jag har börjat tycka så mycket om Eva och Anders.

Två cyklar, en solig glänta och en halvtimmes samtal på ett stormfällt träd. Det var rekvisitan och bakgrunden när jag upptäckte att tid är kärlek. Tid att lyssna, att säga som det känns, att hitta varandra i ett gemensamt behov av förtroende, uppbackning, att vara omtyckt för sin egen skull och inte för det man gör.

Kärlek tar tid. Att bygga upp gemenskap tar tid. Gemenskap är så levande att det är något känsligt. Gemenskap växlar, förändras. Men att ha förtroende för någon och känna att man är uppbackad mitt i all begränsning, det är livsluft för människan.

TID ÄR KÄRLEK

Det är karakteristiskt för Guds rike, att där finns gott om tid. Det finns bara en enda som har orsak att vara riktigt stressad idag, och det är Djävulen. Hans tid är ju kort, som bekant. Hans ande i arbets- och familjeliv tar sig konkreta uttryck. Om det inte finns tillräckligt med tid för kärlek i vårt samhälle, dygnet om, då måste vi arbeta för det, strida för det, vara villiga att själva offra för det, för att skapa ett nytt tidsbegrepp: på Kristusspråket; tid är kärlek.

Tåget mot verkligheten

Tågkupé i Sverige på hösten. Destination: norrut.
Restaurangvagnen är avskaffad (stackars hon som måste skuffa sig fram med den tunga serveringsvagnen i stället. Hur mycket är hennes rygg värd på hela folkets järnväg?)

Vi är fyra i kupén, varav en osynlig. Den osynlige är dold än så länge i mammas mage. Och det blir om henne?/honom? som vi först börjar prata.

- Det är två månader kvar till förlossningen, berättar hon som bär på den osynlige.

- Och var ska du föda?

- Hemma, säger både hon och han.

- Ja, men var är hemma, säger jag.

- Hemma, säger de tålmodigt och ler, hemma där vi bor, i huset alltså.

- Jag vill att det ska få betyda något för dom andra i huset också, säger hon. Och jag förstår att de är fler än två som bor i någon form av storfamilj tillsammans.

De berättar om hur svårt det är när man inte talar samma språk som sjukvårdsapparaten.

- Inte förrän jag började gråta var det någon som lyssnade på mig.

- Ja, men det gjorde väl ingenting, säger han. Det var ju bara att du fick säga om samma sak på ett annat sätt.

- Är ni inte rädda, sa jag. För riskerna. För smärtan?

BARA EN BUNT PAPPER

- Riskerna är inte så stora i vårt land, sa hon. Jag tycker
20

det är en större risk med sjukvårdssystemet. För dom
är jag bara en bunt papper.

- Smärta är inget farligt om man räknar med den och
vet varför det gör ont, säger han. Men många är rädda
för det okända. Det finns många som upplever tillvaron
delad på två helt olika bitar. I den ena biten är man frisk
och jobbar på. I den andra biten är man sjuk och det är
en helt annan och konstig värld. Inga förbindelser mellan.

- Men i verkligheten är det ju aldrig så där som
rädslan målar ut det. Jag tycker nutidens människor
arbetar väldigt hårt på att springa ifrån sina egna liv, från
verkligheten.

Tåget dunkar på i riktning mot verkligheten. De här
två är genuina arvtagare till 60- och 70-talens
västerländska motkultur. Håret är lite kortare. Men
realismen växer. Jag frågar:

HAR SAMHÄLLET SLAGIT TILLBAKA

- Vad tror du händer just nu? Några år här växte många
starka rörelser fram. Hippies, Vietnam, alla på
människans och dom svagas sida. Tror du att samhället
har slagit tillbaka för hårt?

- Ja, säger han, vi - många - har haft kul. Gjort nya
upptäckter. Men nu är det slut med att leka. Och då blir
många tveksamma. Nu gäller det, nu får vi se att det
kostar något också. Vi står inför offret ...*det är bara det
att när man går in i det hela, då är det faktiskt inget
offer.*

Ett stilla leende fyller tågkupén från golv till tak.

- Det är som när man tänker börja i en ny skola, säger
han. Man tänker: hur ska det här gå? Blir det verkligen

kul? Vad ska jag göra på det där nya stället med all tid som blir över? Och inte kan jag träffa mina kompisar som förr ... Men så fort man börjar, så öppnar sig en ny värld. Nytt schema, nya människor att lära känna. Det blir naturligt.

Det mörknar utanför. De är trötta. Stockholm är påfrestande – och stimulerande.

– Vi träffade några nu i helgen som verkligen vill bygga upp något nytt, säger hon. De spelar progressiv teater. Och bor ihop. Vi satt uppe hela nätterna och pratade.

DEN LILLA HEMMAVÄRLDEN

– Det var skönt att se att det finns andra också. Man går över gården hemma bland katter och ungar och hänger tvätt ... det kan bli en liten värld. Avundsjuk på dom andra? Nej. Om dom var på våran plats skulle dom möta *våra* begränsningar. Alla har sitt. Alla gör sin bit.

– Det märktes på en del av dom att dom var storstadsmänniskor. Dom kollar in varandras åsikter och sen är det slut. Vi vill *leva* i allt det vi upptäcker. Ideologi, ideologiskt medveten, vad är det? Ideologi, det betyder »läran om idéer». Det kan man väl inte leva på. Många säger till oss: men vad *gör* ni? Vi låter det växa fram. Det är så enkelt som att släppa en sten i vattnet. Det blir ringar eftersom allt hör ihop. Men många jobbar med ringarna och försöker så småningom komma fram emot stenen. Det blir tungt.

DELAR VARDAGEN

Jag har mest lyssnat. Men nu börjar de fråga om mitt liv:

– Vi är några stycken som delar vardagen tillsammans för att stödja andra. Vi är kristna. Men vi tror på Guds

rike, något som lever och märks, inte på »kristendom» som en åsikt där man inte har kontakt med verkligheten. Jesus sa ju inte: kom till mitt kontor i morgon bitti mellan åtta och tio så ska vi se vad vi kan göra för dig. Eller: vi samlas i kyrkskolan varje onsdagkväll för att lyssna till mina lektioner. Han levde ju tillsammans med en grupp människor i några år. Åt, sov och vandrade med dem. Då formades dom av ett liv med honom och gav det vidare genom sig själv. Det tror vi är kyrkan också idag.

Vi pratar medan jag står i dörren för att kliva av vid min station, om vad som känns viktigt just nu:

- Att hjälpa sig själv och andra att inte bli rädd nu när västerlandet håller på att förlora allt det som det trodde att det hade - makt, pengar, trygghet. Att det inte är en katastrof utan kanske en »hemmaförlossning».

- Ja, att backa upp varandra i att kunna förlora ...

- ... ja, just det, utan att ändå förlora! säger hon med den osynlige i magen, och vi skrattar, det finns ett samförstånd, vi reser med samma tåg.